

«Ո՛վ Սիտ, ըլլանք շընորհակալ Աստուծոյ:
Այս վայրկեանէս որ ըզձեզ հոս կը տեսնեմ՝
Ընդունեցէք իմ սէրս, հիւրոյթօս: Ըսաւ Սիտ.
«Հնորհակալ եմ, տէր արքայ, գո՛հ եմ ձեռնէ:
Պիտի հոգամ ես ուսելիք ինձ համար
Եւ ճորտեմուս. բայց զի աքսոր կ'երթամ հոս,
Քիչ յիտես մարք կու տամ: Եթէ ապրիմ դեռ,
Ատեք պիտի կրկնապատկուին: Չեմ ուզեր
Ընել վանքին ամենափոքր իսկ վընասն:
Ահա. տիկին Քսիմենայի համար ձեզ
կու տամ հարիւր մարք: Անոր այս տարի դուք
Ծառայեցէք եւ դուստրերուն ու կանանց:
Երկու աղջիկ կը ձըգեմ հոս. դուք զանոնք
Ձեր հովանոյն ներքեւ ասէք. կը յանձնեմ
Ձանոնք ձեզի, Տէր Սանչոյ. հոգ ու խընամք
Պակաս չընէք անոնց վըրայ եւ կընոջս:
Եթէ ձեզի տուածըս չըլլայ բաւական
Եւ դուք ձեռնէ ասելցընէք, կ'աղաչեմ,
Անոնց ամէն ինչն հոգացէք. ձեր ծախսած
Ամէն մարքին՝ վանքին չորս մարք պիտի տամ»:
Աբբան անոր սիրայօժար խոստացաւ:
Ահա տիկին Քսիմենա իր դուստրերով
կը ժամանէ. կ'առաջնորդուի դէպ առաջ
Ամէն մին մէկ կինէ: Տիկին Քսիմենա
կը ծնրադէր Սիտին առջև. կ'արտասուէր
Նէ աքսորէն. ուզեց ձեռքերն համբուրել:
«Գըթուծիւն, ո՛վ կամպէադոր, բարեբաստ
ժամու ծընաք. աքսորանքի կը դրկուիք,
Սաղարանով չար եւ խառնակիչ մարդերու:

16

«Գըթուծիւն, ի՛մ Սիտ, մօրուք անքան յարգոյս
Ահա ես ձեր առջեւ՝ ձեր դուստրերով,
Որ աղջնակներ են տակաւին եւ մատաղ,
Եւ այս իմին տիկիններով, որ ինծի
կը սպասարկեն: Լաւ կը տեսնեմ որ ահա
Մեկնելու վրայ էք դուք. եւ թէ մենք պիտի
Աբբոջ կենաքով ալ բաժնուինք իրարմէ:
Օգնեցէք մեզ, սիրովը Սուրբ Մարեամուս՝
Ան մտաներուն մէջ սահեցուց կերճ մօրուքն.
Ողջագործեց զոյգ դստրիկներն ու սեղմեց
Սրտին, զանոնք վառըն զի շատ կը սիրէր:
Լացաւ եւ խոր հառաչեց. «Ո՛վ Քսիմենա,
Իմ կատարեալ կինըս, ես ձեզ սիրեցի
(Եւ կը սիրեմ) հոգիս պէտէ կը տեսնէք
Ահա որ մենք պէտք է կենաքով բաժնուինք:
Ես պիտի՝ երթամ ու դուք մընաք անտէրունչ:
Ուզէ՛ր Աստուած, Սուրբ Մարիամ, որ ձեռքովս
կարենայի ամուսնացնիլ աղջիկներս,

Եւ ինձ շնորհուէր երջանկութիւն մը՝ հանդերձ
կենաքի քանի մը օրերով, եւ դուք դեռ
կարենայիք ինէ պաշտուիլ, արգոյ կին»:

17

Պատրաստեցաւ սեղան մը մեն՝ քաջասիրտ
Սիտին համար: Սուրբ Պետրոսի վանքին մէջ
Անդուլ անհատ զօրանշեցին զանազակներն:
կաստիլիոյ մէջ լըսուեցան քարոզներն
Որ բարձրածայն հռչակեցին թէ կ'երթար
կամպէադոր Սիտը աքսոր: Յողուցին
Ռմանք տուներն, եւ ուրիշներ՝ կալուածնին:
Արլանտոն կամուրջին վրայ խմբուեցան
Այն օրն հարիւր եւ տասնեակներ ասպետներ
կամպէադոր Սիտին վրայ լուր ատնելու:
Անոնց խումբին հետ միացաւ Անտոլին:
Դիմեցին դէպ ի Սուրբ Պետրոս, ուր էր Սիտ,
Ան որ ծընաւ բարեբաստիկ ժամու մէջ:

18

Երբ Բիւարի Սիտին ականջը հասաւ
Թէ 'նկերութիւնը կ'աւելնար երթալով
Եւ ասելի հըզօր պիտի դառնար ինք,
Հեծաւ սլացաւ նորեկներուն ընդ առաջ:
Ան ժպտեցաւ. ամէնքն անոր մօտեցան
Եւ փութացին համբուրելու իր ձեռքերն:
Այն առնն Սիտ բոլոր սրտով խօսեցաւ.
«Աստուծոյ, իմ հոգեւոր հօրս կ'արթմեմ՝
Որ մահուընէս առաջ՝ ձեզի կարենամ
Օր մը բանիկ մ'ընել, ձեզի՝ որ տունեն
Ու ձեր ինչքերը կը թողուք: Ո՛ւր էր սէրկ
կորուսածնիդ կրկնապատիկ դառնար ձեզ»:
Գո՛հ եղաւ Սիտ, որովհետեւ մահուընու
Այս յաւելմամբ իր զօրութիւնը կ'անէր.
Եւ զո՛հ եղան իր հետինները բոլոր:
Առաջին վեց օրերն անքան, կը թալիւն
Երեք օրեր աքսորելոց, գիտցէք զայն,
Ոչ ասելի: Աբբայն Սիտին հրամայեց
Որ ունենայ առջեւ միշտ, որ յանկալած
ժամանակուած կէտն անցնելուն՝ եթէ զինք
Իր երկրին մէջ բռնէր՝ ո՛չ մէկ ազատում
Չըկար իրեն ո՛չ ոսկով, ո՛չ արծաթով:

Օրը անցեր՝ մօտ էր գիշեր ըլլալու,
Հրաման տըւաւ Սիտ որ բոլոր ասպետներն
Համախմբուէին. «Մըտիկ ըրէք, պարոններ,
Եւ իցիւ աս չըպատճառէր ձեզի ցաւ:
Կը բերեմ հնաքս քիչ զըբամ. եւ սակայն
Կ'ուզեմ ձեր մասը տալ ձեզի: Յիշեցէք

ինչ որ ընէ՞ք պիտի. առտուն կանուխկէ՛
 երբոր խօսին հաւերը՝ մի գանդաղէ՞ք,
 Թող պատրաստէ՛ փութով ամէն «ք իր ձին»:
 Սուրբ Պետրոսի մէջ բարեպաշտ քահանայն
 Առաւօտին ժամը պիտի կատարէ՛
 Եւ ըսէ՛ Սուրբ Երրորդութեան պատարագ:
 Պատարագէն վերջ՝ մըտածենք հենկելու,
 Որովհետեւ պայմանաժամը մօտ է,
 Եւ մենք ունինք շատ ճանապարհ քաշելու»:

Կ'անցնի գիշերը, ծայր կու տայ առաւօտն:
 Հաւուն երկրորդ կանչին պատրաստ են ձիերն:
 Հնայ ըշտապով կը հնչէ ժամն առօտեան,
 Եւ Սիտ ու կինն եկեղեցի կը փութան:
 Խոնարհ գետին ինկած տիկին Քօսմենսա
 Առօրեանայ վրայ խորանին առջեւ ճիշդ,
 Բոլոր սրտովը կ'աղօղէ՛ Աստուծին
 Որ Սիտն ամէն չարէ պահէ պահպանէ.
 «Փառաւորեալ Տէր, Հայր որ ես վեր երկինքն,
 Ըստեղծեցիր երկինք՝ երկիր, երրորդ ծով.
 Ըստեղծեցիր աստղեր, լուսինն ու արփին
 Տաքցընելու համար. մարմին զըզգեար
 Սրբուհի Մայր Մարիամու ծոցին մէջ,
 Ըստ քու կամքիդ Բեթլէէմի մէջ ծընար.
 Քեզ հովիւները զովցեցին՝ փառք տըրին:
 Աբաբ երեք Աբքայ եկան պապելու
 Քեզ երկիր, Մելքոն, Գասպար, Պաղասաւար.
 Քեզ ձօնեցին ոսկի՝ կնդրուկ եւ զգուռուս
 Ազատեցիր Յովնանն երբ ծովը ինկաւ.
 Եւ Գանիէլն՝ երբ ահուկի գուրին մէջ
 Առիւծներու հետ էր. ի Հոռոմ փրկեցիր
 Սերաստիանը սուրբ, Շուշան օբբուհին
 Ազատեցիր բամբասանքէն սըտայօղ.
 Երսուն երեք տարի ճնացիր երկրի վրայ,
 Ո՛վ հոգեւոր Տէր, ընելով ցուցնելով
 Արուեստ՝ նըշան, որոնց վրայ շատ կը խօսինք.
 Զուրդ գիւնոյ, քարերն հացի փոխեցիր.
 Ստո քու կամքիդ՝ Ղազարու տունի յարութիւն.
 Հրեաներուն թոյլ տըրիք քեզ ընկելու.
 Գազաթ կոշուած լերան վրայ քեզ խաչեցին,
 Տեղ մը որուն Գողգոթ՝ անուն կու տային,
 Եւ հետք երկու աւազակներ՝ երկու դիզ,
 Եւ անոնցմէ մէկն է միայն Դրախտին մէջ,
 Վասըն զի միւսը չըկըցաւ հոռ մտնել:
 Խաչին վրայէն մեծ ապացոյց մը տըրիք
 Քու զօրութեանդ. կոյր էր լոնգին, եւ երբեք
 Բան չէր տեսած. տէգովը կողքը ծակեց
 Ուրկէ ելաւ արիւն. արիւնը վազեց
 Գեղարդն ի վար եւ Իր ձեռքերը ներկեց.
 Վերցուց գանոնք եւ տարաւ իր երեսին,
 Բացաւ աչքերն եւ առ տեսաւ անթերի:

Հաւատաց այն առնն քեզի, զտնելով
 Քնէ՛ք քաւին բըժըշկութիւն կատարեալ:
 Գեթեգմանէն յառնելով՝ դժոխք իշար վար,
 Ըստ քու կամքիդ, դռներն անոր փշրեցիր,
 Եւ Սուրբ Հայրերը կորցեցիր անկէ դուրս:
 Դուռն թագաւոր թագաւորաց եւ հանտըր
 Աշխարհի Հայր, քեզ իմ սրտովմբ բոլոր
 Կ'երկրպագեմ, կը հաւատամ եւ քեզի,
 Եւ կ'աղայեմ Սուրբ Պետրոսի որ օգնէ
 Ինծի եւ ես մատուցանեմ աղօթքներ
 Կամայէազոր Սիտին համար, որ Աստուած
 Զինքը ամէն չարէ պահէ պահպանէ:
 Եթէ այսօր կը բաժնըրինք, դէհ՝ դուն մեզ
 Մեր մահուրենն առաջ նորէն միացորո՛ւ:
 Պատարագին հետ լըբացաւ այս աղօթքն:
 Ելան ժամէն դուրս մարտիկներն՝ ըզձակաթ
 Զիսխըրդուս արշաւանքի. Գեղաց Սիտ
 Տիկին Քօսմենը գրկելու, եւ ասի
 Պապա Սիտի ձեռքերը ծով արցունքով,
 Յաւէն ելած բոլորովին ինք իրմէ:
 Եւ նայեցաւ Սիտ տակաւին դուստրերուն.
 «Իմ աղջիկներս, ձեզ կը յանձնեմ Աստուծոյ
 Եւ իմ կընդոս ու Աբքային: Աւասիկ
 Կը բաժնըրինք, Աստուած գիտէ թէ մենք երբ
 Պիտի գտնենք գիրար»: Այսպէս թափելով
 Մտով արցունքներ, որոնց նըմանը երբեք
 Ոչ ոք տեսէ, բաժնընցան իրարմէ
 Ինչպէս եղունգը միսէն: Սիտ մըտածեց
 Իր ճորտերով ճամբայ ելլել, կը սպասէր
 Մինչդեռ անոնց՝ կը դարձընէր գլուխը ետ:
 Այն առնն մեծ պատեհութեամբ Մինայա
 Աբար Ֆանէզ խօսեցաւ. «Սիտ, քաշե՛ք ինն
 Ո՛ր եւ ձեզ. դուք բարի ժամու մէջ ձընաք.
 Մըտածենք մենք մեր ճանապարհը բռնել,
 Յուզուիլը լաւ է՝ բայց ատեն երբ ըլլայ:
 Պիտի փոխուին հուսկ բոլոր այս կսկիծներն՝
 Ուրխութեան: Աստուծո՛ր որ առաւ մեզ հոգի՝
 Մեզի օգնէ պիտի»: Դարձան քահանայներ
 Տալու արքայ տոն Ասանշոյի. թող պահէ
 Տիկին Քօսմենն ու աղջիկներն եւ կիներն
 Որ կը տանին անոնց ըսպաս: Գիտնայ թող
 Աբքան որ վարձք պիտ' ընդունի առաւ՝ ճոխ:
 Երբոր նորէն ներկայացաւ տոն Սանշոյ,
 Աբար Ֆանէզ ըսաւ. «Աբքայ, երբ տեսնէք
 Որ մարդիկ գան միանալու մեզի հետ,
 Ըսէ՛ք որ մեր հեաքին վրայէն յառաջն,
 Մեզ պիտ' հասնին ամալի տեղ մը կամ չէն»:
 Սանձերը թոյլ թողին ճամբայ ելլելու:
 Պայմանաժամը հատնելու վըրայ էր:
 Գիշերեց Սիտ ըսպինազի մէջ Կանի:

Հետեւեալ օրն՝ արշալոյսին ցաթելուն՝
Մտածեց նորէն արշաւանքի: Բազմաթիւ
Գունդեր եկեր էին զիշեր ժամանակ
Միանալու իրեններուն: Ուրիշի
կամակադորն Սիտ ելաւ երկրէն դուրս:
Անաւասիկ դէպ ի ձախ Սուրբ Ստեփանոս,
կտրիճ քաղաք. եւ դէպ ի աջ՝ աւասիկ
Ալիոն - Լաս - Տորրէս, որուն կ'իշխէին
Մուրիթ, անցաւ Ալկորելլան, հուսկ սահման
կաստիլիոյ, կուինայի մեծ ուղին
կտրեց, անցաւ Գուերոյէն՝ քերելով
Մտէն հաւաս Պալոսի: Կանգ առաւ հուսկ
Ֆիգուերելա: Ամէն կողմէ կու գային
Խմբուելու իր շուրջը քաջ քաջ մարտիկներ:

19

Կամպէադորն՝ յետ ընթրելու՝ պառկեցաւ:
Անուշ քրնակ մը զինքն առաւ, քընացաւ
Մեղմ եւ յուշիկ: Երազին մէջ Գաբրիէլ
Հրեշտակն իրեն ներկայացաւ. «Սիտ, բարի
կամակադոր, արշաւեցէք, զի երբեք
Ոչ մէկ պարոն չարշաւեց այսքան բաստիկ:
Քարեփոխուի պիտի վիճակդ՝ ատենով »:
Երբ արթնցաւ՝ խաչակիցեց դէմքը Սիտ:

20

Խաչակիցեց, ինքզինքն յանձնեց Աստուծոյ:
Ուրախացած էր շատ տեսած երազէն:
Յաջորդ աւտուն պատրաստուեցան արշաւի:
Աքսորանքի որոշումն օրն էր. գիտցէք
Չունի ուրիշ պայմանաժամ գոյութիւն:
Գացին հանգչիլ ի Սիեռա - տէ - Միտէս:
Թարգմ. Հ. Ա. ՂԱԶԻՅԱՆ

“ՄԻ ՄԱՌՆԱՐ ԶԻՍ,”

□ □ □

Դարձեալ նըշին կը ծաղկի
Ծովափին մօտ իմ կեանքիս.
Գարնան ժըպիտն է ծաւի
Նոր յոյսերու աւետիս:

Ու կ'ընձիւղին ոստերն հին
Ինչպէս թռչնոց փետուրներ.

Դու լոկ թըշումա, անբաժին...
Դըմե՛ն ցաւին ես ընկեր:

Կը լըսեմ երգը նորէն
Վերակենցաղ բընութեան
Որ իր թաքուն ալքերէն
Կը թեւածէ կենսական:

Բայց զըմբուխի ծովին մէջ
Լալկան աշեր կան հազար.
Չեն աստղերու բոյլ մ'անշէջ,
Այլ արեւուն սիրահար:

Առտուն արցունք կը կաթէր
Անոնց կապոյտ բիբերէն,
Լացեր էին ողջ զիշեր...
Ու կարօտով լոյս կ'երգեն:

Յամբած բիբեր, ձեզ եղովկ...
Որոնց համար կեանքն ողջոյն
Է իբր անլոյծ հանելուկ
Թողլըքման մէջ երերուն:

Յոյսի դաշտին մէջ կանաչ
Ես գիտեցի զանոնք, լուռ...
Այլ հասաւ ինձ մեղմհառաչ
Սուգի համերգ մը տրիսուր:

Իրերն էին այն նամէտ
Որ խոցեցին իմ հոգիս...
« Անցորդ, շիթ մ'ալ ինձ՝ կեանքէդ,
Որբիկն եմ, մի՛ մոռնար զիս »:

Հ. ԵՐԱ ՓԵՏԻՅԱՆ

